

מעשה בפרה - מאחורי הקלעים של עבודת ועדת מהדרין תנובה

לפני שנים רבות, בעיצומו של החורף, נקרא אחד הרופאים בשעות הלילה המאוחרות בקריאת חירום לרפת בעקבות פרה שנשתפדה על מוט בקוטר 2 צול. הדבר קרה לאחר שהפרה ניסתה לקפוץ על גבי פרה אחרת והפרה עליה רצתה הפרה לקפוץ וזה הצידה, והפרה הקופצת נחתה לרוע מזלה על גבי מוט שקרע את בטנה.

הצינור נכנס לבטן הפרה כעשרה ס"מ אחרי סיום עצם החזה ויצא מצדה השמאלי ליד הצלע האחת-עשרה כשהוא שובר חלק מהצלע שעפה החוצה. הפרה הורמה מהמוט בזהירות, ולאחר בדיקה פנימית דרך הקרע ברוחב של כעשרים וחמישה ס"מ, שנוצר במקום כניסת המוט החליט הרופא לתפור את הפרה וזו החלימה באופן מהיר ומפתיע וחזרה לתנובת חלב גבוהה ביותר – דבר המעיד על החלמה פנימית מלאה.

אלא שבכך לא תמו צרות הפרה, וזאת מכיוון שכעת עלתה הסוגייה על שולחנם של המשגיחים ורב תנובה, ולאחר התייעצות נקבע שע"פ ההלכה הפרה הזו הינה, לכל הפחות, ספק טריפה, וכספק טריפה חלבה אסור לפחות במשך שנה, או עד שהיא תתעבר ותמליט, ורק אז יהיה ניתן להתיר את חלבה, וממילא לא נותרה ברירה אלא להוציאה מהעדר לשחיטה, מכיוון שמבחינה כלכלית אין הצדקה להחזיק את הפרה במשך שנה כשלא ניתן להשתמש בחלבה.

פסק זה הסתמך על ההלכה שכאשר חודרת מתכת לחלל הבטן של הפרה אנו חוששים שאחד מהאיברים הפנימיים ניקב והפרה טריפה.

לגבי שבירת הצלע – מכיוון שבמקרה זה נשברה רק חלק מהצלע ולא במקום חיבורה לחוט השדרה – הבהמה לא הוטרה, ובתנאי שאין כתוצאה מהשבר זיזים העלולים לנקוב איברים פנימיים.

הרופאים – זה שביצע את הטיפול בפרה והרופא הקבוע של המשק – לא יכלו להשלים עם ההחלטה להוציא את הפרה שאותה הצילו, והם אף ראו בכך משום צער בעלי חיים, והם החליטו להמשיך להיאבק על חיי הפרה ועתידיה, גם במגרש הפחות ביתי והפחות מוכר להם – במגרש ההלכה והרבנים.

הרופאים ביקשו לערער על ההחלטה והוסכם שהם יוזמנו בפני רבני ועדת מהדרין לשיבתם הקבועה שנערכה בבני ברק בביתו של הגר"מ גרוס יו"ר ועדת מהדרין של תנובה על מנת להציג את עמדתם. בישיבה השתתפו כל רבני ועדת מהדרין של תנובה והרופאים הגיעו עם הרב אברהם בלוקה שהיה המפקח האחראי על הניתוחים. הם תארו בפרוטרוט את מהלך הניתוח ואת הבדיקות שבצעו, ומדוע לדעתם במקרה זה אין כל ספק ששום איבר פנימי של הפרה לא נפגע ולא ניקב אפילו בנקב קטן.

הרופאים ענו לשאלות הרבנים במשך קרוב לשעה, כשבסוף נפרדו תוך הזמנת הרבנים להיות נוכחים בניתוח פרה בשטח על מנת לראות את הדברים מקרוב באופן מעשי. הרבנים אמרו להם שהם ידונו בנושא ולאחר מכן יתנו את החלטתם.

לאחר שהרופאים עזבו נתקיים דיון של עוד כמחצית השעה, ובסופו של דבר לא נפלה הכרעה

ברורה, אלא הוחלט להביא את השאלה בפני שני גדולי הפוסקים בדורנו – הגר"ש הלוי וזנר שליט"א והגרי"ש אלישיב זצ"ל – שהם מורי דרכה של ועדת מהדרין ועל פיהם ישק כל דבר.

בראשונה הלכו רבני הועדה לביתו של הגר"ש וזנר וישבו עמו כמחצית השעה ודנו בסוגיית פציעת הפרה, ולבסוף פסק הרב שיש אפשרות להתיר את הפרה ולהכשיר את חלבה. למחרת התקיימה התייעצות בנושא זה גם עם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאף הוא הסכים לאור הנתונים שנמסרו ע"י הרופאים להתיר את הפרה וחלבה.

אין ספק שיש להעריך ולהוקיר מאוד את הרופאים שהקדישו זמן רב ויקר להצלת הפרה, ואין ספק שכולנו מאוד שמחים וכולנו יצאנו נשכרים מכך שמשימתם הוכתרה בהצלחה.

לאור היחסים הטובים והארוכים עם הרופאים אני מניח שקרוב לודאי, גם לו הייתה בסופו של דבר מתקבלת הכרעה אחרת והרבנים היו קובעים כי לפי ההלכה אין ברירה במקרה זה והחלב של פרה זו איננו כשר ולכן יש צורך להוציא את הפרה, היו היחסים הטובים שבין הרופאים ובין צוות הפיקוח והרבנים נשמרים, מתוך הבנה והכרה שהדברים לא נחתכים ע"י הרבנים בקלות דעת, אלא מתוך כובד ראש, אחריות ורגישות לכל הפסד או פגיעה מיותרת בבעל החיים או בבעליו.

מקרה זה הוכיח כי הרבנים נותנים משקל רב לעמדת הרופאים ולחוות דעתם (כמו גם בענייני הלכה הנוגעים לרפואת בני אדם), ודיאלוג כזה שבין רופאים לרבנים רק מפרה וגורם בסופו של דבר לדברים לצאת מלובנים ומחוררים יותר, ולפסק ההלכה שיהיה נכון ומכוון יותר לאמיתיה של תורה.

אלא שהסיפור לא הסתיים כל כך מהר ב-Happy-end. מתוך התמקדות הדיון בחשש של פגיעה באיבריה הפנימים של הפרה והדיונים הממציים שנערכו סביב חשש זה, לא נדונה בתחילה שאלת חשש הטריפה כתוצאה מהקרע עצמו בבטן הפרה – קרע שאולי הוא עצמו מספיק בכדי להטריף את הפרה. זאת מכיוון שאחת הטריפות היא קרע בגודל טפח בבשר החופה את הכרס, וכאן מדובר היה על קרע גדול יותר שקרע המוט בבשר הבטן וממילא זה עצמו מטריף לכאורה את הפרה גם ללא כל פגיעה באיברים פנימיים, וממילא הפרה וחלבה אינם כשרים, ויש להוציא את הפרה, וכפי שנקבע בתחילה.

אלא שמה שהיה ברור לי כי הקרע בבטן הינו קרע בבשר החופה את הכרס וממילא גם אם לא הייתה נקיבה של איברים פנימיים הפרה טריפה לא היה פשוט לרבני הועדה האחרים, ולאחר דיונים נוספים הוחלט שבשר החופה את הכרס זה אמנם ברקמות שרירי הבטן, אך רק בחלק האחורי של הפרה עליו מונחת הכרס, ואילו כאן הקרע היה בחלק הקדמי של הפרה באזור הצלעות, וממילא אפשר להתיר את הפרה וחלבה.

וכחתימה לפרשה זו יפים הם דברי רש"י במסכת כתובות דף ז עמוד א ובדומה לכך בביצה ב ע"ב על הגמרא האומרת "מי איכא הוראה לאיסור?" מפרש רש"י שאיסור לא נקראת הוראה אמיתית, מכיוון שכל אדם רשאי להחמיר על עצמו במקרה ספק וכך אף ראוי לו לעשות כדי לצאת מידי ספק וממילא ההוראה לא שינתה דבר. אך לעומת זאת "המתיר סומך על שמועתו או על סברת חכמתו - והיא הוראה!"